

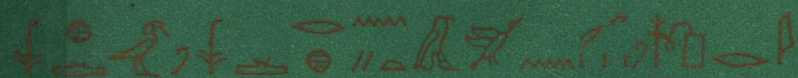
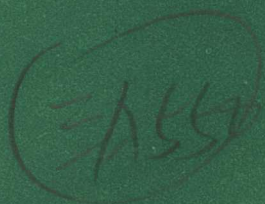
古史新译 第二卷

HISTORICAL RESOURCE TEXTS IN
TRANSLATION²

格尔蒂法典

THE LAW CODE OF
GORTYN

郝际陶 译

ΔΙΑΔΟΓΙΖΟΜΑΙ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

高等教育出版社

古史新译 第二卷

HRTT II

格尔蒂法典

THE LAW CODE OF GORTYN

郝际陶 翻译

(京) 112 号

古史新译 第二卷

HRTT II

格尔特法典

THE LAW CODE OF GORTYN

郝际陶 翻译

*

高等教育出版社出版

高等教育出版社照排中心照排

新华书店总店北京科技发行所发行

国防工业出版社印刷厂印装

*

开本 850×1168 1/32 印张 1.875 字数 48 000

1992年7月第1版 1992年7月第1次印刷

印数 0001—1 596

ISBN7-04-002983-9/K·141

定价 1.15 元

序

这是一套新译世界上古史中古史资料的丛书。无论上古史还是中古史，都是“古史”，故名《古史新译》。

出版这套丛书的目的是为了促进我国这个学科的教学和研究，加强世界各国的文化交流，有利于加深相互了解，共同进步。要真正了解一个国家和民族，不但要弄清它的今天，它的现状，而且要弄清它的今天和现状所赖以产生的历史渊源，也就是彻底了解它的昨天和前天。只有历史地全面地系统地认识这个国家和民族，才能真正理解它和认识它，才能达到相互学习、共同进步的目的。我们翻译和出版世界上古史中古史资料，就是为这个崇高目的服务的。

古史资料的范围很广，包罗万象。本丛书显然只能限于翻译其中的一部分文献资料。人类有文字记载的历史，迄今已四五千年。各个民族、各个国家，在这漫长的岁月里积累了大量的、用各种语言文字书写的历史资料，其数量之多，种类之繁，不是用“汗牛充栋”所能概括的。古史资料所涉及的语言文字是非常复杂的。有些文字在今天已成为“死文字”，例如古埃及的象形文字、两河流域的楔形文字、地中海的线形文字、中美洲的玛雅文字等，在今天的现实生活中已完全废弃。有些语言文字在现实社会生活中已基本废用，但尚未完全废用，只在特定的社会团体中部分使用，例如古代希腊文、古代和中世纪拉丁文等就是如此。有些语言文字虽流传至今，但已发生很大变化，即使精通现代语言文字，亦不易读懂这些古文字，例如古波斯文、古俄文等即是如此。对这些语言文字非经特殊的专门研究和训练，对有关的文献资料是无法释读的。世界上古史中古史方面的史学工作者，每个人所能掌握的现代外国语言和古代文字毕竟是有限的，能够阅读的外文资

料也受到极大的局限。这就使翻译和出版古史资料成为绝对必要。

翻译和出版古史资料是一项艰巨的历史任务。要推进和完成这项重大任务，显然不是我们研究所少数几个人所能胜任的。我们只是开了一个头，寄希望于学术界广大专家学者的共同努力。古史资料好比一座大山横在我们面前。我们要用愚公移山的精神，一锹一镐地挖下去，一块一块石头搬掉它。山不会再高，只要子子孙孙坚持下去，经过几十年，甚至上百年的努力，总会把这座大山搬走的。古史资料的翻译和出版工作，只靠少数人不行，只靠一代两代人也不行，必须是有志者世世代代共同努力才有希望把它完成。为子孙后代学习和研究世界上古史中古史创造有利的条件。

新译资料的选题，不受国家、地区和时间的限制，先译先出，后译后出。可以是有计划的选题，有组织的翻译，也可以是结合教学和研究工作需要，自行选题和翻译。原则上要求根据原文直接译成中文。要求译文准确、通顺、典雅，必要时可加少量简洁译注。本丛书采取原文与中文对照的方式排印。

由于编者译者功力和水平所限，不足和舛误之处在所难免，敬祈专家同好不吝赐教。

来函请寄东北师范大学古典文明史研究所（邮政编码130024）。

朱寰

1989年8月20日
于长春东北师范大学

前 言

格尔蒂法典是希腊克里特岛上古代格尔蒂城（Gortyn）的法典。

刻有法典全文的墙至今仍挺立在格尔蒂城的废墟上。格尔蒂城位于克里特岛中南部的平原上，这里气候宜人，风景如画。在青铜时代，这里就有人类活动。后来，多利亚人在此建国，并制定了这部法典。

格尔蒂法典的定年约为公元前5世纪前期。它是欧洲第一部法典，也是古希腊世界存留下来的唯一的一部较完整的法典。这部法典虽然并不具备较完整的体系，但它是汇集了较早的习惯法和前此的各类成文法。经过修改加工而成的。如果要类比的话，它可以与当今的民法并肩，但古代似乎并不这么分门别类。

1857年，M. Thenon 在格尔蒂 Lethaios 河边磨房的墙中发现了一块刻着文字的石头，把它买了下来，收藏在卢浮宫。直到1878年，M. Breal才识别出这块石头上的文字是与收养儿童有关的文件。1879年，M. Haussoullier 在磨房附近的一座房子里，又发现了涉及女继承人权利的一段铭文，便把它摹写了下来。1884年7月，意大利学者F. Halbherr博士考察了格尔蒂。在离河边不远的地方，磨房放水冲出的沟渠，暴露出一堵古墙的上部。墙面上刻着字。F. Halbherr 沿着墙里挖了一条沟，发现了4栏铭文。最左边的那栏底部没有刻满文字，可知这便是整篇文件的结尾处。这次所发现的铭文都刻在墙上。F. Halbherr复制了这4栏铭文，返回伊拉克林，向 Ernst Fabricius 博士讲述了他的新发现。E. Fabricius 于同年10月下旬来到格尔蒂法典所在地，说服该遗址的土地所有人允许他沿着刻有文字的墙继续挖掘。

结果，又发现了保存得很好的 8 栏铭文。至此，已可以肯定以前发现的几块石头上的铭文和这次发现的铭文都属于同一文件。这载有 12 栏铭文的墙呈半圆形，圆墙的直径约为 33 米。这堵墙支撑着一座建于公元前 1 世纪的剧场的观众席。但很显然，这堵墙很可能是撑着更早些时代的法庭的一部分。保存下来的 600 多行的法典残篇，堪称古代保留至今的在公共建筑上公布法典的绝好例证。

E. Fbaricius 在 1884 年，D. Comparetti 在 1885 年，先后发表了该法典文本。其后，该法典的各种校本、译文、评注纷纷问世。

下文参考 1885 年和 1886 年 A. C. Merriam 在《美国考古杂志》(American Journal of Archaeology) 第一、二卷上发表的法典的文本，据 1967 年 R. F. Willetts 重新校定的文本译出。

原文中，[] 内为现已缺失或难以辨认的文字。

< > 内为刻写者无意中疏漏的文字。

[[]] 内为刻写者无意中加刻的文字。

() 内为刻写者误用的文字。

下部标有黑点的字母为缺失或难以识别者。

..... 代表缺失的字母的个数。

——表示不知数目的已缺失的文字。

文件左侧的数字为刻文的行次。

法典各栏依自右至左的顺序排列。每栏的铭文用当地方言以“boustrophedon” (ox-turning-wise) 式写成，即上一行自左往右，下一行自右向左，依次转换书写顺序，所有的字母也随之而左右换向。原文中，x 和 x 都写作 x，π 和 φ 都写作 π，ξ 写作 ks。法典原文未分章节和条款，行文连续不断。后人若引用此法典，只好言某栏某行云云。为方便阅读，译者将法典的中文译本分了段，并在译文的左侧标出原文所在栏及行次。

THE LAW CODE OF GORTYN

THE LAW CODE OF GORTYN

Col. I Θιοί.

- ὅς κ' ἐλευθέροι ἐ δόλοι μέλλει ἀν-
 πιμολέν, πρὸ δίκας μὲ ἄγειν. αἱ δ'-
 ἐ κ' ἄγει, καταδικασάτο τῷ ἐλευθέρ-
 5 ο δέκα στατῆρας, τῷ δόλο πέντ-
 ε ὅτι ἄγει καὶ δικασάτο λαγᾶσαι
 ἐν ταῖς τρισὶ ἀμέραις. αἱ [δέ] κα
 μὲ [λαγ-]άσει, καταδικασδέτο τῷ μὲν
 ἐλευθέρο στατῆρα, τῷ δόλο [δα]ρκυ-
 10 ἀν τῷς ἀμέρας φεκάστας, πρὶν καλα-
 γάσει τῷ δὲ χρόνο τὸν δι[κ]αστ-
 ἀν ὁμνύντα κρίνεν. αἱ δ' ἀννύοιτο
 μὲ ἄγει, τὸν δικαστὰν ὁμνύντ-
 α κρὶ ἵνεν αἱ μὲ ἀποπονύοι μαίτυς.
 15 αἱ δέ κα μολῶι ὁ μὲν ἐλεύθερον
 ὁ δι' ἐ δι' ὅλον, κάρτουνας ἔμεν
 [ἔτερο]ί κ' ἐλεύθερον ἀποπονύον-
 τι. αἱ δέ κ' ἀντὶ δόλοι μολίοντι
 πουύοντες φὸν φεκάτερος ἔμ-
 20 εν, αἱ μὲν κα μαίτυς ἀποπονύει, κ-
 ἀτὰ τὸν μαίτυρα δικάδδεν, αἱ
 δέ κ' ἐ ἀνποτέροις ἀποπονύοντι
 ἔ μεδατέροι, τὸν δικαστὰν δ-
 μνύντα κρίνεν. ἔ δέ κανικασῶι δ

格尔蒂法典

I 栏

诸神!

5 无论何人就一个自由人或一个奴隶起诉，
在付审前不能带走他。若带走了，则带走一名
自由人罚款十斯塔特^①，带走一名奴隶罚款五
斯塔特。限其在三天内释放带走之人。若不释放
10 之，则每日因一名自由人罚款一斯塔特，因一名奴
隶罚款一德拉克码^②，直至他释放之。法官要
宣誓判定其日期。倘其否认有带走人之事，除
非证据确凿，法官要宣誓作出判决。

15 若一方宣称某人为自由人，另一方认为他
是奴隶，则宣称他为自由人的一方将胜诉。

20 若双方争一名奴隶，各自宣布他为己有，
法官必须依据确凿证据作出判决。若证据对双
方都有利或都不利，法官宣誓作出判

THE LAW CODE OF GORTYN

25 ἔκον, τὸμ μὲν ἐλευθέρων λαγ-
 άσαι τᾶν πέ[ν]τ' ἡμερᾶν, τὸν δὲ δό-
 λο[ν] ἐς κῆρας ἀποδόμεν. αἱ δέ
 κα μὲ λαγάσει ἔ μὲ ἀποδοῖ, δι κακ-
 σάτο νικῆν τὸ μὲν ἐλευθέρω

30 πεντέκοντα στατῆρας καὶ σ-
 τατῆρα τᾶς ἡμέρας ἑκάστ-
 ας, πρίν κα λαγάσει, τὸ δὲ δόλο
 δέκα στατῆρας καὶ δαρκυνᾶν
 τᾶς ἡμέρας ἑκάστας, πρίν κ' ἄ-

35 ποδοῖ ἐς κῆρας. ἔ δέ κα καταδι-
 κάσει ὁ δικαστῆς, ἐν τῷ αὐτοῖ π-
 ράδεσθαι τὰ τρίτῃ ἔ μείον,
 πλίου δὲ μέ' τὸ δὲ κρόνο τὸν δι-
 καστὰν ὁμνύντα κρίνεν. αἱ δέ

40 κα ναεύει ὁ δόλος ὁ κα νικαθε-
 ι, καλίου αὐτὶ μαιτύρον δυνὼν δ-
 ρομέων ἐλευθέρων ἀποδεικσάτ-
 ο ἐπὶ τοῖ ναοὶ ὅπε κα ναεύει ἔ α-
 ὑτὸς ἔ ἄλος πρὸ τούτο· αἱ δέ

45 κα μὲ καλεῖ ἔ μὲ δείκσει, κατισ-
 [τάτ]ο τὰ ἐγ[ρα]μένα. αἱ δέ κα μεδ'
 αὐτὸν ἀποδοῖ ἐν τοῖ ἐν τῷ αὐτοῖ,
 τὰς ἀπλόους τ[ι] μᾶς ἐπι κατ-

25 决。在所有权上败诉者，要在五天内释放自由
人，把奴隶归还其主人之手。若他不释放人也不
30 归还人，则审判之。胜诉一方有权得到赔偿。
在放人之前，涉及自由人的案子赔五十斯塔特
并每日一斯塔特，涉及奴隶者赔十斯塔特并每
35 日一德拉克码。若判决作出将届周年。则强索
三倍以下的罚款，不再多罚。法官宣誓判定日期。

40 若判决作出时，该奴隶正在圣殿避难，则败
诉者本人或其代表可要求胜诉一方传两个成年^④
45 的自由人来作证，在其避难的圣殿认出他来。
若他不能传来证人或不能认出人来，则按章付款。
若他不能在一年内归还之。他将另外加付一份罚款。
若正当案件

THE LAW CODE OF GORTYN

αστασεῖ. αἱ δέ κ' ἀποθαίνει μ-
 50 ολιμένους τᾷ δίδικ[κ]ας, τὰν ἀπλ-
 ον τιμὰν κατ(α)στασεῖ. αἱ δ-
 ἐ κα κοσ[μ]ίου ἄγει ἔ κοσμίοντο-
 ς ἄλλος, ἔ κ' ἀποστᾷ, μολέν, καὶ κ-
 ανικαθεῖ, κατιστάμεν ἀπ[ὸ] δ[ι]κ[κ]ας
 55 [ἡμέρας] ἄγαγε τὰ ἐγγραμένα.

[τ]ὸν δὲ νενικαμένον καὶ ἰ τὸν κα-
 Col. II τακείμενον ἄγουντι ἄπατον
 ἔμεν. αἱ κα τὸν ἐλεύθερον ἔ-
 τὰν ἐλευθέραν κάρτει οἴπει, ἐκα-
 τὸν στατῆρας καταστασεῖ· α-
 5 ἰ δέ κ' ἐπιταίρο, δέκα· αἱ δέ κ' δ' ὄλο-
 ς τὸν ἐλεύθερον ἔ τὸν ἐλευθέρα-
 ν, διπλεῖ καταστασεῖ· αἱ δέ κ' ἐλε-
 ῦρος φοικέα ἔ φοικέα, πέντε
 δαρκύνες· αἱ δέ κα φοικεὺς φοικέα
 10 ἔ φοικέα, π[έν]τε στατῆρας.
 ἐνδοθιδίαν δόλαν αἱ κάρτει δαμ-
 ἄσαιτο, δύο στατῆρας κατασ-
 τασεῖ· αἱ δέ κα δεδαμν[α]μέναν, πε-
 δ' ἡμέραν, [ὁ]δελόν, αἱ δέ κ' ἐν νυτ-
 15 τί, δύο ὁδελόνας· ὀρκιοτέραν δ' ἔ-
 μεν τὰν δόλαν. αἱ κα τὰν ἐ-

50 在审理之中，他^④死亡，则他要付一份罚款。

55 若一个科斯莫斯^⑤带走了某人或某人带走了科斯莫斯的奴隶，则在其去职后起诉。若发现他有罪，则照章罚款，自他将其带走之日算起。但带走败诉者的人或其抵押之人者，则不受罚。

II栏

5 对男女自由人施以强暴者，罚其一百斯塔特；对阿派太洛斯^⑥施暴，罚十斯塔特。若奴隶对男女自由人施暴，则加倍罚款；若自由人对男女奴隶施暴，罚五德拉克码；若男农奴对女农奴施暴，罚五斯塔特。

10 企图以威逼诱奸家奴者，罚二斯塔特，若
15 他已实施诱奸，则在白天罚一奥波^⑦，在夜间罚二奥波，该奴隶可优先宣誓抉择。

THE LAW CODE OF GORTYN

- λευθέραν ἐπιπερῆται οἷπεν ἄκε-
 ύντος καδεστᾶ, δέκα στατέ-
 ραυς καταστασεῖ αἰ ἀποπονί-
 20 υ μαῖτυς. αἰ κατὰν ἐλευθέραν
 μοικίου αἰλεθεῖ ἐν πατρὸς ἔ ἐν ἄ-
 δελπιῶ ἔ ἐν τῷ ἀνδρός, ἑκατὸν
 στατέραυς καταστασεῖ· αἰ δέ κ' ε-
 ν ἄλο, πεντέκοντα· αἰ δέ κατὰν
 25 τῷ ἀπεταίρο, δέκα· αἰ δέ κ' ὁ δῶλος τά-
 ν ἐλευθέραν, διπλεῖ καταστασε-
 ῖ· αἰ δέ κα δῶλος δόλο, πέν-
 τε. προφειπάτο δὲ ἀντὶ μαιτ-
 ὦρου τριῶν τοῖς καδεσταῖ-
 30 ς τῷ ἐναιλεθευτος ἀλλύεθ-
 θαι ἐν ταῖς πέντ' ἡμέραις·
 τῷ δὲ δόλο τοῖ πάσαι ἀντὶ
 μαιτύρου δυῶν. αἰ δέ κα μ-
 ἐ ἀλλύσεται, ἐπὶ τοῖς ἐλόν-
 35 σι ἔμεν κρῆθθαι ὅπαι καλε-
 ῖοντι. αἰ δέ κα πονεῖ δολό-
 σαθθαι, ὁμόσαι τὸν ἐλό-
 ντα τῷ πεντεχονταστατέ-
 ρο καὶ πλίουος πέντον αὖ-
 40 τὸν fῖν αὐτῶι fέκαστον ἐπ-

20 企图与一位在亲属保护之下的女自由人交
合者，若证据确凿，罚其十斯塔特。与女自由
人通奸者，若在其父亲的、兄弟的或其丈夫的
房中被捉，罚其一百斯塔特；若在其他房中被
25 捉，罚五十斯塔特；若与一个阿派太洛斯之妻
通奸，则罚十斯塔特；若奴隶与自由人妇女通
奸，则加倍罚款；若奴隶与奴隶通奸，罚五斯
30 塔特。捉奸者要在三位证人面前，对一个被捉
者的亲属宣布，在五天内他可以被赎走；对奴
隶的主人宣布时，则要有二名证人在场。若他
35 不能被赎走，捉奸者们有权按他们的意愿处置
他。若某人宣称，他是遭到了暗算，捉者要宣
誓。涉及五十或五十以上斯塔特的案件，要同
40 另外四人一道宣誓；涉及阿派太洛斯的案件，

THE LAW CODE OF GORTYN

αριόμενον, τὸ δ' ἀπεταίρο
 τρίτον αὐτόν, τὸ δὲ φοικέ-
 ος τὸν πάσταν ἄτερον αὐτ-
 ὸν μοικίοντ' ἐλέν, δολόσαθ-

45 θαι δὲ μέ. αἱ κ' ἀνὲρ [χ]αῖ γυν-
 να διακρ[ύ]νον[τ]αι τὰ φὰ α-
 ὑτᾶς ἔκεν, ἅτι ἔκονσ' ἔιε π-
 ἄρ τὸν ἄνδρα, καὶ τὸ καρπὸ τ-
 ἀννεμίναν, αἱ κ' ἔι ἐς τὸν φῶ-

50 ν αὐτᾶς κρεμάτων, κῶτι
 κ' ἐνυπάνει τὰν [ἐμίνα]ν ἅτι
 κ' ἔι, καὶ πέντε στατῆρας, αἱ κ' ὁ ἀ-
 νὲρ αἷτιος ἔι τᾶς κε[ρ]εύσι-
 ος· αἱ [ι] δὲ πονίοι ὁ ἀνὲρ [αἷτι-

55 ος μὲ ἔ]μεν, τὸν δικαστὰν

Col. III ὁμνύντα κρίνεν. αἱ δέ τι ἄλλ-

ο πέροι τὸ ἀνδρός, πέντε στ-
 ατῆρας καταστασεῖ κῶτι

κα πέρει αὐτόν, κῶτι κα παρ-
 5 ἔλει ἀποδότο αὐτόν. ὅν δὲ κ'
 ἐκφαίνεσεται δικάκσαι τ-
 ἀν γυναικ' ἀπομόσαι τὰν Ἄρ-
 τεμιν παρ Ἀμνκλαῖον παρ τὰν
 Τοκσίαν. ὅτι δέ τίς κ' ἀπομο-